

Nadčasová podstata Buddhova učení

FRANK PESCHEL

Každé dítě, které chodí do školy, se dnes učí v určitém věku Pythagorově větě. Může ji chápat a dokonce samo najít důkaz její správnosti. (Existuje jich přes sto.) Potom ji může používat k nejrůznějším výpočtům a aplikovat ji na vyřešení praktických úkolů. Tak je Pythagorova věta dnes všeobecným duchovním laikem lidstva.

Jednou však musela být objevena poprvé. Tato zásluha se obecně přičítá jak říká už samotný název - Pythagorovi, který z vděčnosti za tuto milost údajně obětoval bohům sto volů. Vždyť našel algebraický výraz délkových poměrů v pravoúhlém trojúhelníku, což znamenalo dalekosáhlý pokrok lidského ducha. Dnes používáme tyto matematické souvislosti většinou jen pro vyřešení praktických úkolů, u Pythagora však patřily do soustavného a rozsáhlého pohledu na svět i člověka prostřednictvím čísel, která k němu hovořila o hlubokých tajemství země i vesmíru s jejich obyvateli.

Ovšem dávno před Pythagorem znali délkové poměry v pravoúhlém trojúhelníku už staří Egyptané. Bylo to dávno před dobou, z níž se zachovaly jednoduché začátky egyptské matematiky. Svědky těchto znalostí jsou pyramidy, neboť v nich je ukryta úžasná matematika. Egyptané z doby výstavby pyramid uměli vyjádřit v celých číslech, popřípadě ve velice dobrých přibližných hodnotách nejen Pythagorovu větu, ale i zlatý řez, nebo dokonce kvadraturu kruhu. Odkud je měli, když ještě neuměli ani počítat se zlomky? Egyptané zřejmě dovedli bezprostředně nahlédnout do oblasti duchovních pravzorů, podle kterých je náš svět utvořen. K tomu patří také číselné poměry, vyjadřující harmonii světa.

Zde poznáváme důležitou zákonitost duchovního pokroku. Nejdříve se objevují určité poznatky jako dar z vyšších světů v podobě mysteriálního učení nebo mytologie. Potom jsou jedním člověkem poprvé vyjádřeny tak, že je lze chápat pouhými lidskými silami. Nakonec se postupně včleňují do obecné kultury a každý je může najít sám v sobě. Tato zákonitost se vztahuje také na učení Buddhovo, a

buddhismu rozumíme lépe, když ho nestudujeme pouze v podobách tradovaných v něm samotném, ale i v předchozí mýtické podobě a tak, jak ho dnes můžeme vydobýt z vlastního ducha.

Pravý názor

K základním prvkům Buddhova učení patří osmičlenná stezka. Dnes ji můžeme najít v sobě nezávisle na buddhismu. Můžeme si položit otázku: proč existuje na jednu věc mnoho různých názorů? Vždyť by měla být pravda jenom jedna, jak to známe z matematiky. Správnost Pythagorovy věty není otázkou názoru. A přesto existují velmi rozdílné názory na mnoho často i velmi závažných věcí. Odkud pocházejí tyto odlišnosti? Mohli bychom připustit různá hlediska či úhly pohledu, ale ty by měly být přece jen mezi sebou v harmonii, je-li naše uvažování správné. Ve skutečnosti tomu tak není. A proč?

Vezměme si příklad z umění. Naše názory se většinou rozcházejí, jedná-li se o to posoudit, co je krásné či nikoli. Slyšíme třeba nějakou hudbu, která na nás působí určitým dojmem. K němu pak připojujeme slovo, jež má dojem

správně vyjádřit. Výsledek nazýváme, chceme-li použít pojem z logiky, závěrem. Na úrovni faktické se závěry dvou lidí nebudou rozcházet, jinak je jeden z nich na omylu. Například nebude spor o tom, kdo hudbu napsal či zahrál, nebo jak se jmenuje. Závěr však nebude vždy jednotný, máme-li rozhodnout o tom, zdali byla hudba zahrána ve správném tempu nebo se správnou dynamikou. Do toho se mísí sympatie či antipatie. Rozdíly budou ještě větší, máme-li vyjádřit, zdali si hudba zaslouhuje označení „krásná“ či nikoli, zvláště když se jedná o hudbu moderní. Proč tomu tak je?

Duševní činnost, která je základem závěru, má dvě strany. Jednak nám jsou dány dojmy a názvy, které buď prožíváme bezprostředně nebo které si pamatujeme. Jednak tyto prvky v sobě aktivně spojujeme, a záleží na nás, které prvky spojujeme. Tento aktivní, volní prvek poznávací činnosti je pro člověka velice důležitý, vždyť se v něm uplatňuje jeho osobnost a svoboda. Ovšem je také zdrojem všech omylů, neboť do tvoření závěrů či názorů se mísí -jak jsme se zmínili výše - sympatie a antipatie. Závěry potom neodpovídají skutečnosti a nejsou správné. Pokud si chceme utvořit správný názor, musíme z něho vyloučit jak sympatii tak i antipatii.

Můžeme jít ještě o krok dál. Co nás s ním podvědomě identifikuje. To vede k uplatnění sympatie či antipatie. Vraťme se k příkladu moderní hudby. Mnoho lidí ji odmítá, protože na ni nejsou zvyklí. Pociťují antipatii, vždyť je poslouchání této hudby velmi náročné a namáhavé. Jednak vyžaduje vysokou pozornost, aby člověk vůbec zachytil nějaké motivy, struktury a podobně, jednak je moderní hudba většinou značně disharmonická a ve stálém napětí. Kdo to má vydržet? Není proto divu, že vzbuzuje nelibost. V pozadí této nelibosti však můžeme vnímat sklon k duševní setrvačnosti, krerý vyplývá z podvědomého strachu ze změny. Člověk má v sobě totiž nevedomý strach z toho, že by ztratil sám sebe, kdyby se musel změnit. Je to stejný požadavek, jen na úrovni duševní, jako kdybychom čekali od sedmikrásky, že se dokáže proměnit v růži. Jenomže člověk to v zásadě dokáže, aspoň sčásti. Teprve tehdy, pokud umíme potlačit samovolnou nelibost, dokážeme se vyšvihnout ke správnému názoru I o takové hudbě.

Odmítnutí určité věci může vplynout také z příliš velké sympatie k něčemu jinému, třeba když si někdo oblibuje jednoho populárního zpěváka natolik, že vedle něho už žádný jiný neobstojí. Cele ho zbožňuje a vidí se v něm. Uznávání jiných zpěváků pociťuje jako utržení na cti svému oblíbenci, v podstatě však sobě, protože se

může nakonec vést k nenávisti k těm, kteří nesdílí jeho názor. Zde máme jiný podvědomý sklon duše, že sami sobě přikládáme určitou hodnotu - podvědomě jsme všichni dosti zamilováni do sebe - a nenávidíme každého, který tuto hodnotu snižuje.

Tyto dvě tendence duše - strach ztratit sám sebe a přecenění sebe sama - sídlí v našem podvědomí a zkreslují náš obraz světa. To vede ke špatným činům, jejichž následky na nás někdy opět spadnou. Nechceme-li vložit do budoucna zárodky nějakých těžkostí, musíme se učit nejdříve správným názorům, které nejsou zkreslené sympatií či antipatií, ale jsou věrným obrazem skutečnosti. A to jsou jednoduché začátky Buddhova učení, které dnes můžeme najít v sobě pouhým pozorováním vlastní duše.

Buddhova stezka v jeho vlastním životě

Uvědomili jsme si některé prvky Buddhova učení z pozorování běžného života. Jak ale sám k tomu přišel? Jak se projevuje cesta, kterou učil, na jeho vlastním životě? Zodpovězení těchto otázek nás vede k hlubšímu pochopení nadčasové podstaty této cesty. Buddhův život je zapsán hlavně v legendách. Dnešní člověk je často

odbývá jako vybájené povídky, ale to právě nejsou, nýbrž zachycují duchovní stránku Buddhova vnitřního vývoje. Proto jsou nepostradatelným základem k pochopení jeho učení.

Zde nás zajímá hlavně střední úsek jeho života, ale krátce bych naznačil i začátek, abychom si mohli utvořit obraz o východisku jeho cesty. Narodil se v Kapilavastu jako syn krále Siddhóda- na a jeho mladistvé manželky Májí. Legenda popisuje vstup budoucího Budd- hy do matčina těla a jeho narození jako neposkvrněný panenský porod. Princ Siddhárta vyrůstal v královském paláci obklopen pouze krásou a samými příjemnými dojmy. Ke konci dětství vyšel jednou spolu s dalšími dětmi na venkov. Chvilí se díval na dělníky, kteří pracovali na poli. Tu mu přišlo na mysl, aby se stáhl do ústraní. Usedl v otcově zahradě pod stromem jambu a pohroužil se do vlastního nitra. Bez zvláštního úmyslu a bez námahy se pozvedl v duši do čtvrtého stupně meditace. Dlouho tak zůstal sedět, a legenda přidává, že se stín stromu, pod kterým seděl, celou dobu ani nehnul z místa. Siddhártova duše dlela mimo prostor a čas. Když dospěl v muže, přál si otec, aby se Siddhárta oženil. Při narození mu totiž bylo předpověděno, že jednou opustí svět, a tomu chtěl otec předejít. Siddhárta si tedy vybral ženu vynikající nad

ostatními ctnostmi a krásou. S ní žil veškerých starostí. Dnem i nocí byl
životem bez obklopen množstvím dalších žen,
které ho měly rozptylovat hudbou,
zpěvem i tancem, a tak si podle otcovy
vůle užíval dosyta radosti pozemského
života. To je situace, ve které ho
nacházíme před začátkem cesty k
probuzení.

Jednoho dne si Siddhárta přál, aby mohl vyjet do světa. V otcí se hned ozvala starost, aby syn nepotkal nic, co by v něm probudilo hlubší otázky. Proto dal z cest, po kterých má princ jet, odstranit všechno nepříjemné a ošklivé a celé město nechal vyzdobit. A přesto uviděl Siddhárta nakonec starce se všemi neduhy stáří. Zeptal se, co tomu člověku je, a když mu vozka po pravdě odpověděl, že stáří jednou potká každého člověka, vrátil se zamyšleně domů. Ještě třikrát se opakovalo totéž. Siddhárta potkal na cestě nemocného, pak mrtvého a nakonec mnicha, jenž se odřekl světa a žil v míru sám se sebou. Když Siddhárta o tom všem uvažoval, dospěl k *pravému názoru* o lidském životě, jenž je utrpením, pokud v něm vládnou stáří, nemoc a smrt.

Z pravého názoru vyplynulo jako druhý krok *pravé rozhodnutí*. Dospěl k úsudku, že musí dosavadní život nadobro opustit a hledat cestu, jak ukončit utrpení. Legenda vypráví, že

jednoho rána přišel k otci a poprosil ho o svolení k odchodu. Otec ho chtěl i • i • -mluvil a slíbil mu splnění všech pí.ml. Siddhárta na to řekl: „Nebudu odcházet, když mi dáš všechno, oč pmsím: věčné mládí beze stáří, nevadnoucí krásu, zdraví bez onemocnění ,i věčný život beze smrti.“ To otec nemohl dát, stejně jako nemohl dát synovi, aby se nemusel vracet k novým Iivotům na zem. Tak nezbylo než opustit dosavadní život.

Siddhárta začal jako žebrající mnich Gautama putovat od vesnice k vesnici. Chtěl nejdřív zkusit, jestli nenajde osvícení na tehdy běžných duchovních cestách. U dvou učitelů pronikl do tehdejších filozofií a jejich jazyka. Snadno dosáhl na stezce myšlenkového uvažování stupňů vědomí, do kterých tito učitelé vedli své žáky. Přitom však poznal, že cesta i sebevytříbenějšího logického uvažování budí v člověku skrytou pýchu a sebepřecenění. Tradičním poimům a slovům se musí nejdřív dodat mravní síla, tryskající z pravého názoru o utrpení, aby vedla člověka skutečně k pravdě. Tak dospěl Gautama k *pravému slovu*, ale zároveň poznal, že nabízené cesty ještě nevedou k osvícení a vysvobození. Hledal proto dál.

ze. Gautama jí musel jít také, aby sám poznal, zdali vede k osvícení či ne. Proto si vytyčil nejtvrdší a nejbolestivější podmínky, na které žádný jiný člověk nemohl ani pomyslet. Pro co

Další tehdy běžná cesta byla aske-

nejpřísnější cvičení vůle stanovil, že askenze má trvat šest let. Nejdřív se snažil potlačit silou ducha všechny vlastní popudy těla. Později úplně zastavil dech a uzavřel všechny otvory těla, aby dech nemohl uniknout ani jinou cestou. Tak došel až k samé hranici smrti. Zároveň se začal přísně postit. Na začátku jedl denně ještě bobuli ze stromu kola, pak zrnko rýže, zrnko sezamu, až přestal jíst vůbec. Jeho kdysi krásné tělo zvadlo. Nevnímal, co se dělo okolo něj. Byl jako odumřelý kus dřeva. Po šesti letech však poznal, že tudy cesta nevede. Člověk, který se pokusí násilně potlačit veškeré popudy těla, se takto spojuje se svým tělem ještě silněji. Nakonec se v něm zvedne silná touha po moci nad světem jako protisíla k nenávisti vůči vlastnímu tělu. Tak poznal Gautama, jak má člověk jednat, totiž v souladu s řádem stvoření, do kterého patří také lidské tělo. Dospěl k *pravému jednání*.

Dospěl tím i ke konci možností, které poskytovala tehdejší kultura. Jak se dostane dál? Jak získá žádané osvícení? Tu si vzpomněl na událost, kdy seděl pod stromem v otcově zahradě a pozvedl se z vnitřního popudu duše bez námahy až do čtvrté sféry meditace. Poznal, že to je správná cesta, ale že bude potřebovat, chce-li touto cestou jít, plnou sílu těla. Rozhodl se, že opět bude jíst pozemskou stravu. Zrodil se v něm důležitý poznatek,

že k dosažení osvícení nejsou zapotřebí zvláštní vnější okolnosti. Klíč k němu spočívá spíše ve vážnosti snažení, která vychází z pravdy o utrpení. Tak dospěl Gautama k pravému snažení. Jiný výraz pro tento krok je pravé místo, neboť toto místo je všude, kdekoli se člověk rozhodne začít.

Další stupeň na Buddhově cestě se v legendě naznačuje obrazem. Deset děvčat z venkovského okolí mu dávalo jídlo, které potřeboval, aby opět nabyl původních sil. Jedna z nich složila slib, že mu připraví pokrm, který měl jíst v den před svým osvícením. Když se jí ve snu dostalo pokynu, že k tomu nadešel čas, dala se do práce a získala z mléka tisíce krav sedmkrát zahuštěnou smetanu. Ke smetaně přidala čerstvou rýži, posypala pokrm květinami a voňavou vodou a podala ho Gautamovi na zlaté misce. Legenda přidává, že po požití tohoto pokrmu se mu vrátila zářivá barva těla a třicet dva znamení velké bytosti, bódhisattvy. To všechno je obrazem toho, že dospěl k pravému rozpomínání.

Celá Buddhova stezka má čtyři kroky: pravé chování, meditace, osvícení a osvobození. S dosažením pravého rozpomínání končí první, přípravný stupeň, který je předpokladem všeho dalšího. Asi

sedm let po odchodu z královského paláce došel asketa Gautama k nejvýznamnějšímu dni svého života, k velkému probuzení. V noci pod stromem bodhi prošel dalšími stupni cesty, kterou potom učil. Poslední stupeň osmičlenné stezky, pravé pohroužení, splývá se začátkem meditace. K tomu patří, aby meditující rozvázal nejdříve takzvaných pět pout. Musí úplně odložit veškerou světskou chtivost, pak veškerou nenávisť a přání někomu škodit; dále musí v sobě přemoci lenivost a ospalost, ješitnost a opovržení a nakonec veškerou pochybnost. Legenda o Buddhově životě vypráví na tomto místě o boji s pokušitelem Márou. Ten nejdřív posílá do boje svá vojska, ale všechny jejich zbraně se nad Gautamovou hlavou proměňují v květiny, protože jeho srdce je zcela naplněno láskou a vlídností. Ani nabídka vlády nad celým světem na Gautamu neplatí. Odvolává se na oběti, které přinesl v minulosti. Potom ho mají pokoušet Márovy dcery, které však také nic nepořídí. Ještě jednou pobízí Mára svá vojska a rozpoutává smršť všech možných hrůz. Gautama však poznává, že jsou pouhé zdání. Tentokrát je to jeho pravdivost, která proměňuje všechny zbraně v květiny. Tak zvítězil nad pokušitelem.

Nyní může bez překážek vystoupit až do čtvrtého stupně meditace, kde

duch dlí povznesen nad slasti a strasti života v jasnosti myslí, kde odkládá všechny pozemské představy a nakonec i veškeré vzpomínky a s nimi spojené přání. V úplné odloučenosti od vnějšího světa, v čistotě duše a v nejvyšší rozvážné bdělosti obrací vnitřní vrak na poznání, které hledá. Na začátku noci zří lidi na různých cestách v koloběhu narození. Zří, jak si sami připravili pobyt ve světlých či temných posmrtných světech podle toho, dali chovali dobré myšlenky, říkali dobrá slova, konali dobré činy nebo ne. Potom uprostřed noci obrací duchovní pohled na nesčetné vlastní minulé životy a zkušenosti v nich získané. Nakonec v době před svítáním obrací duchovní pohled na příčiny utrpení a jejich zrušení a poznává skrytý dvanáctičlenný řetězec příčin utrpení. Poznává, že veškeré utrpení pochází z nevědomí toho, že se lidská bytost vlivem pokusitele Máry kdysi odvrátila od věčného bytí a začala se spojovat čím dál více s bytím pomíjivým. Probudila se v ní žízeň po životě. Jakmile vyhasne tato žízeň, jakmile se člověk probudí z nevědomí, zničí utrpení. Tak procítá Gautama z nevědomí k úplnému osvícení Buddha. Poznává pravdu o utrpení, o vzniku utrpení, o zničení utrpení a o cestě, která k tomu vede. Osvícení přináší zároveň osvobození či vstup do nirvány. Nirvána neznamena žádná nebytí,

ale vyhasnutí žízně po životě. Osvobozený člověk už nemyslí, nehovoří a nejedná z nevědomých karmických popudů, ale bez veškerého minulého přičinění, to je ze soucitu a lásky. Gautama Buddha se tak stal učitelem soucitu a lásky.

Buddhovo učení před Buddhou

K nejpřekvapivějším sdělením Rudolfa Steinera patří spojení individuality Gautamy Buddha, žijícího v šestém století před Kristem, s bohem Wotanem (či Odinem), jenž je znám z germánské mytologie. Nehledě na to, že mnohý současník vykazuje mytologickým postavám místo pouze ve fantazii, nikoli však ve skutečnosti, zdá se spojení Buddha s Wotanem přinejmenším paradoxní. Co má mít společného učitel soucitu a lásky s bohem, popuzujícím své přívržence ke stále novým bojům? A přece tu spojení je. Samozřejmě není Buddha totožný s postavou germánského nebe. Buddha je člověk, třebaže vysoce vyspělý nad většinu lidí, a Wotan je bůh čili bytost z řad archandělů. Ale taková bytost může prostoupit člověka, jenž vystoupil tak vysoko jako Buddha, a může ho inspirovat. V čem tedy spočívala Wotanova inspirace v době před posledním Buddhovým životem? *Všechno, co se zachovalo z germánské mytologie, je zlomkovité a z mnohem pozdějších dob, než je doba Budd-*

hova. Přesto je možno aspoň některé hlavní rysy původní inspirace zachytit. Podívejme se pro tento účel na pověst germánského hrdiny Sigurda.

Sigurd, potomek z rodu Ynglingů, přichází jednoho dne k Reginovi, kováři z rodu obrů. Ten má bratra, jenž se kdysi proměnil v draka a nyní stráží v blízké jeskyni vzácný poklad. Nejvzácnější věcí v něm je prsten, slibující vládu nad celým světem. Regin kuje Sigurdovi veleostrý meč a popouzí ho, aby zabil bratra, draka Fafnira. Sigurd si v boji s drakem vede úspěšně, tu si Regin žádá od Sigurda opečené bratrovo srdce. Když Sigurd zkouší, jestli je srdce hotovo, popálí si prsty, a když je dá do úst, aby si je ochladil, slyší najednou hovořit sýkorky. Říkají, že by Sigurd udělal lépe, kdyby snědl Fafnirovo srdce sám, zabil také Regina a hledal pannu spící na skále. Tak udělá. Sní drakovo srdce a vypije jeho krev, pak naloží poklad a jede k Hindské skále, kde spí panna. Nejdřív musí projít ohněm. Za ohněm na skále však nachází spící pannu v plném brnění. Když svým ostrým mečem rozřeže brnění, panna se probudí a začne vyprávět o svém osudu. Je valkýra a jmenuje se Brynhild. Jednou dala vítězství jinému hrdinovi, než určil Wotan. Proto ji Wotan potrestal a bodl trnem, aby spala

tak dlouho, dokud ji neprobudí hrdina, který se ničeho nebojí. Oba si slíbí navzájem věrnost a Brynhilda naučí Sigurda kouzlu run. Hrdina opět odjede a dostane se na královský dvůr, kde mu královna dává čarovný nápoj. V tom okamžiku na Brynhildu zapominá, vezme si královu dceru Gudrúnu a svou původní snoubenku Brynhildu získá dokonce pro Gudrúnu bratra Gunnara, ale to se mu vymstí. Musí zemřít.

Tyto eddické písně vypravují o zážitcích, ke kterým byl veden germánský zasvěcenec například na velice významném místě v dnešním Westfálsku, u takzvaných Externských kamenů, kde v minulosti byla ústřední germánská svatyně. Co takový zasvěcenec musel prožít, aby dovedl vhlížet do vyšších světů? Prvním krokem na této cestě je vždy to, aby si budoucí zasvěcenec osvojil nové, živé myšlenky o člověku a světě. Ve školách zasvěcenců se tradovala hluboká moudrost, kterou částečně ještě poznáváme v některých písních starší Eddy. Žák se skrže Tuto moudrost seznámil se zákony mravního chování, které odpovídají zákonům působícím při stvoření světa i člověka. Žák měl své nitro uvést v soulad s těmito zákony, aby jednou clovedl správně použít síly nadsmyslového světa, aniž by uškodil sobě i jiným. Mýtus o Sigurdovi odívá tento děj do obrazu.

Regin mu kuje meč, který je tak tvůrčí ostrý, že rozřezává chumáč vlny plující po vodě. Vlna je zde obrazem nižší, ještě animální sympatie, jak ji přináší proud života. Tu právě musí žák překonat stejně jako antipatii. První část cesty gemánského zasvěcení můžeme přirovnat k první části buddhistické cesty, na níž je třeba získat si pravé chování, to jest pravý názor, úsudek a tak dále.

Byl li žák takto dostatečně připraven, musel projít těžkou zkouškou, která se v mýtu odívá do obrazu boje s drakem. Dnešnímu vědomí jsou velice vzdálené až šokující věci, kterým byli žáci kdysi podrobováni, ale přece je možné znovu pochopit jejich smysl.

Žák germánských mystérií ve wotanském období Externských kamenů byl pravděpodobně v době letního slunovratu po několik dnů přivázán ke kultickému kůlu jménem Irminsul (sloup vznešeného). O tom hovoří například (klinová runová píseň i obří kamenná postava na jedné ze skal. Toto přivázání ke dřevu nezpůsobilo pouze tělesné *bolesti* a muka, ale probudilo v žakově duši veškeré pudy egoismu a sebezáchovy. Žák měl poznat, jaká nesmírná síla v těchto pudech žije, neboť v nich působí tvůrčí moc, která se podílela na hmotném stvoření světa. Dnes ji nazýváme mocí ahrimanskou. Tuto moc, tohoto draka v sobě, musel žák přemoci, *aby* objevil nesmírný poklad

moudrosti, který drak střeží. Ba ještě víc. Mýtus říká, že jakmile Sigurd snědl drakovo srdce a vypil jeho krev, rozuměl najednou ptákům. Byl schopen přijmout inspirace, když se s touto mocí spojil nezištně. V této těžké zkoušce vidíme určitou obdobu druhého kroku na Buddhově stezce, pravé meditace, ve které mnich musí odložit veškerou žádostivost, pozemské představy a přání.

Zpěv sýkorek vedl Sigurda k Hindské skále. To můžeme chápat docela konkrétně, neboť na rubu téže skály, kde visí obří kamenná postava, lze jasně poznat hlavu smry, což je německy hindin. Tam tedy našel Sigurd spící valkýru. Svým ostrým mečem byl schopen rozřezat brnění a probudit pannu, která ho pak učila runám. V tu chvíli prožil teď už probuzený zasvěcenec setkání s vlastní vyšší bytostí. Valkýra, to věčné ženské v člověku, je spojena se sférou andělů a zná cesty osudu. Určuje smrt na bojišti. Zajímavé je, že se tato valkýra jednou řídila sympatií a byla tak vypovězena do podvědomí. Je-li zasvěcencem vědomě a nezištně probuzena znovu, uvádí ho do živé, světotvorné moudrosti. Učí ho pravým jménům všech věcí. V probuzení valkýry poznáváme obdobu osvícení, třetího kroku na buddhistické stezce.

Čtvrtý krok, jenž v buddhismu znamená osvobození, má ve starých ger-

mánských mystériích úplně jinou podobu a nevede vůbec k osvobození. Mýtus naznačuje, že Sigurd zapomíná na Brynhildu a spojuje se s Gudrúnou, obrazem nižší, pozemské části duše. V té době bylo vědomí pozemské osobnosti u Germánů vyvinuto už tak silné, že nezbylo než uznat tragický konec zasvěcení. Vyšší vědomí se opět ztratí v nevědomí a následkem toho je utrpení a smrt. Ale to je právě jádrem Buddhova učení: spojovat se s tělem je utrpení - a nejhlubší příčinou všeho utrpení je nevědomí. V duchu germánských mystérií bychom mohli říci: blaze tomu, kdo padne na bojišti, neboť se spojí znovu se svou vyšší duší a už nezažije nemoc a stáří a bídnou smrt na slámě. Ve smyslu Buddhy bychom měli říci obdobně: Blaze tomu, kdo se probudí z nevědomí a tak přemůže narození, stáří, nemoc a smrt.

Proměna Buddhovy stezky

V době, kdy se začalo šířit křesťanství, prošel i buddhismus velkou proměnou. Vznikl buddhismus mahájána, v němž už není v popředí natolik cesta jednotlivce k osvícení, ale účast co možná největšího počtu lidí na Buddhových zásluhách, které z milosti obětuje všem, kdo v něho věří. Nejvyšším ideálem už není arhat, to je svátý, ale bódhisattva, jenž je ztělesněním

božského „velkého milujícího srdce“. Je utěšitelem, mocníkem a ochráncem všech bytostí a bere na sebe jejich utrpení. Sám sebe dává za výkupné. Ták je schopen probudit v lidech jejich dobré vlohy a uvést je v život. V podstatě nese každý člověk v sobě Buddhovo založení, a proto se nemusí odloučit od světa. Namísto mnišského života se rozšiřuje modlitba a kult.

Tato podoba buddhismu má mnohé společné rysy se samotným křesťanstvím. Proto snad není divu, když v křesťanství opět najdeme jevy spřízněné s buddhismem. O jedné takové podobnosti bych se na závěr tohoto článku rád ještě zmínil. Porovnáváme-li ústřední křesťanský kult s buddhistickou stezkou, ukazují se nám nápadným způsobem obdobné čtyři stupně: evangelium, obětování, proměňování a sjednocování. Na první pohled je to jenom vnější podobnost, ale uvidíme, že není. Podstatný rozdíl však je v tom, že křesťanský kult není předmětem snažení jednotlivce, ale že poskytuje věřícím milodary toho jednoho, jenž došel osvobození. Další, méně nápadný, ale ještě důležitější rozdíl je v tom, že účast na činu Kristovu nevede k vysvobození z koloběhu narození, ale k proměnění samotné tělesnosti. Kristův čin zasahuje o stupeň hlouběji do hmoty. Přesto může být srovnání křesťanského kultu se stezkou Buddhovou velmi

podnětné, protože může oživit a prohloubit prožívání obou. Zde se budu držet podoby křesťanské mše, jak žije v Obci křesťanů. Mše se v obci křesťanů jmenuje Obrad posvěcení člověka a ukazuje jasně výše zmíněné čtyři části. Podobnost zvěstování evangelia s prvním stupněm buddhistické cesty, pravým chováním, je nabíledni. Evangelia sice neobsahují systematicky vypracované učení na sebe navazujících stupňů chování, ale všechno, co obsahuje osmičlenná cesta, nacházíme také buď jako příklady chování v činech samotného Ježíše Krista, nebo jako poučení, podobenství a podobně. V dopisech Nového zákona nacházíme poučení a napomínání apoštolů. Kdo stále znovu čte nebo slyší | evangelium, získává si postupně pravé měřítko pro vlastní chování.

Podobnost obětování s meditací není tak zřejmá, vždyť kult právě není výhradně vnitřní cestou, ale cestou, která vnitřní zážitky odívá do vnějších dějů. Na prvním kroku obětování se duše obrací k božskému Prazákladu světů, jenž působí mimo prostor a čas. Pak přiznává své nedostatky, které jsou vlastním podnětem k oběti, Tomu odpovídá v buddhistické meditaci vyproštění se z pout světské chtivosti a ze lpění na pouhé pozemské osobě. Druhým krokem obětování je obrazný čin. Naplňuje se kalich vínem a

vodou. Tento čin nemá pro vnější život žádný význam, tím větší význam má však pro život nadsmyslový. Chápat ho nemohou pozemské představy,

ale pouze myšlenky, které jsou tak živé, že chápou děje obrazné či nadsmyslové. Na druhém stupni buddhistické stezky musí meditující odložit veškeré pozemské představy. Na třetím stupni musí k tomu odložit také pozemské vzpomínky, se kterými jsou spojeny nejrůznější touhy a nevědomá přání. V obětování se zde vyskytuje jediné přání, které neskončí smrtí. Je to přání, aby nás Kristus obětoval se sebou a aby duch, působící mimo prostor a čas, tuto oběť posvětil. V poslední části obětování, ve vykuřování, se prolíná modlitba sboru, stoupající s dýmem vzhůru, s milostí Boží, sestupující dolů k lidem. Je to stav úplné vnitřní jednoty, kterou označuje buddhistická meditace jako povznesení nad slasti a strasti života v jasnosti mysli. Křesťan, jenž se zúčastňuje Obřadu posvěcení, dosahuje tohoto stavu mysli v milostivém sjednocení se silou vycházející z oběti Kristovy.

To je předpokladem dosažení dalšího stupně. Buddha na tomto stupni dojde poznání, že je duchovně spojen se všemi lidmi na zemi a že zákony karmy jsou výrazem tohoto spojení. Trochu zjednodušeně řečeno jsou karmické události výrazem toho, co dlužíme celku lidstva. Buddha ve stavu osvětlení poznává karmické zákonitosti, i jak se vztahují na jeho vlastní minulé životy. Nakonec

poznává příčiny všeho utrpení a způsob jeho překonání - že utrpení na cestách karmy pochází z odloučení od života celého lidstva v jednotě. Křesťan, jenž prožívá třetí část Obřadu posvěcení člověka, proměňování, je nejdříve veden k pocitu jednoty všech lidí, i když se tam o karmě nehovoří. Nejde tam o poznání jednoty, ale o sílu, jak jí opět dosáhnout. V křesťanství není třeba ukončit koloběh narození, neboť Kristus získal svým životem, smrtí a Zmrtvýchvstáním jakoby modelové tělo, ve kterém nebyla zatemněna původní jednota. Toto modelové tělo i svou krev poskytuje všem, kdo to chtějí, aby se po cestách karmického vyrovnání opět blížili jednotnému bytí všech lidí.

Posledním krokem je v buddhismu osvobození. Jak jsme říkali, neznamená to, že člověk zmizí ze světa do nějaké nicoty, ale že své myšlení a jednání osvobodí od nevědomých karmických popudů. Teprve tak se učí jednat ze soucitu a lásky. Čtvrtý krok Obřadu posvěcení, sjednocování, poskytuje toto osvobození jako dar milosti. Na začátku této části říká Kristus, že je v míru se světem. To je ještě víc než osvobození z nevědomých karmických popudů, protože zároveň uznává osud lidstva, který s nutností musel vést k odloučení od věčné jednoty, aby si člověk získal samostatnost. Kristus

však ten svůj mír se světem chce
darovat

všem,
kdo ho chtějí přijmout, aby sami našli
cestu z odloučení k nové jednotě a aby
se učili jednat z lásky. S důsledností
tedy tato část Obřadu posvěcení po
přijímání sboru vyúsťuje v přání: „Mír
buď s tebou.“ V tomto slově žije síla,
která člověka, jenž se stal
individualitou, postupně vede k
novému sjednocení lidstva.

Viděli jsme, že starý germánský
zasvěcenec zakusil v opětovném
spojení s tělem zatemnění svého
vědomí, které vedlo k utrpení. Buddha
vložit do lidské duše poznání, jak se
člověk může z tohoto zatemnění
vědomí opět vyprostit. Kristus
nakonec daruje člověku mír, který
vyplývá ze smíření pozemského
vědomí s žitím v duchu.